

ELEFANTEN I RUMMET

MARIE BONDESON
NEMESHALLEN MÖLNLYCKE
3 FEBR-26FEBR 2017

elitens makt är sjuk stark

det normala gör oss sjuk

**EN UTSTÄLLNING
OM RÄDSLÅ OCH
OM KÄNSLAN AV
ATT VARA PÅ FEL
SIDA.**

Marie skriver:

Psykisk sjukdom och psykvård är en gigantisk Elefant i samhällsrummet. Längre skulle de sjuka gömmas undan och avskiljas från de friska medborgarna - för de friskas skull. Psykisk sjukdom är generellt fortfarande ett stigma.

Vad är själen och vad gör vården med våra kroppar? Det är en filosofisk fråga som också har politisk och ekonomiska dimensioner.

Gränserna mellan det normala och det vi betraktar som avvikande har historiskt varit skarpa.

**Utmärkande är också att gränserna flyttas runt genom historien inom samma kultur.
Det sjuka blir friskt och det friska blir**

sjukt. Det annorlunda blir det normala, det normala förpassas till det annorlunda.

Normalitetsbegreppet förändras och krymper på olika sätt idag ibland oss. Alltfler av oss faller enligt läkarevetenskapen utanför det normalas gränser, behöver diagnosticeras som funktionsnedsatta och medicineras. Det gäller barn som vuxna. Bortemot en miljon av oss i Sverige medicinerar våra hjärnor och psyken. Med kemi anpassas vi till normaliteten. Och ju sjukare eller mera annorlunda vi är mentalt desto svårare har vi att ensamma bli friska eller accepterade. Ju sjukare vi som patienter betraktas desto mindre förmåga och rätt har vi att föra vår egen talan. Ett osynligt maktlöst tillstånd. Gränserna som skiljer det annorlunda från det likriktade intresserar mig. Skillnaderna mellan det medvetna

och det drömda, gränserna mellan det verkliga och det överkliga. Mellan det sjuka och det friska. Jag intresserar mig för hur vi drar våra gränser och beskriver skillnader, och vilka konsekvenser det får för oss som individer och samhälle i världen.

Mitt Artist in Hospital projekt på Gävle sjukhus 2015-16 handlade om att konstnärligt undersöka den rent fysiska miljön på en psykosavdelning och vad den gör med mig beroende på vilken sida om gränsen av det friska eller sjuka som jag befinner mig. Konkret beroende på om jag är patient eller personal. Tiden på avdelningen fick mig också att reflektera kring de maktstrukturer som lagt grunden för den moderna välfärdstatens vård.

Jag har beskrivit mina upplevelser och tankar i dagboken "Elefanten och jag- en flugas betraktelser i psykosvården"(2016).

foto M Bondeson

Jag tänker att vi behöver reflektera med vidgade empatiska och medvetna perspektiv för att få syn på vilka möjligheter vi har till förändringar. I utställningen kan du lyssna på mina röster som läser ur dagboken. Om rädslor och sinnesintryck. Om känslan av att vara på fel sida.

Det finns också en intervju med mig kring Artist-in-hospitalprojektet i hörlurarna vid entrén.

**Marie Bondeson
konstnär**

Innanför och bortom det normala

PUBLICERAD: 15 FEBRUARI, 2017 KL 10:33
SKULPTUR/LJUDKONST

Konstnären Marie Bondeson levde ett dygn som patient och ett som personal på en psykosavdelning i Gävle. Nu visar hon utställningen "Elefanten i rummet" i Mölnlycke kulturhus, baserad på upplevelsen. Det mumlar, hela Nemeshallen fylls av viskande ord; ett bakgrundsbrus som förvandlas till berättelser när du närmar dig en av de tre högtalarna. På piedestaler intill står kraftfulla elefanter av skör vax instängda i glaskupor. Du ser dig omkring. Mitt i rummet finns en ring av gammaldags koffertar. Oformliga, päronglassfärgade massor av stelnat fogsium väller upp ur två av dem.

– Jag tänker att jag har bagage, att vi

*alla har det. Jag vet inte riktigt vad jag
har i mitt, säger Marie Bondeson och
visar vidare.*

Fly eller attackera

*En tredje väska är byggd för picknick,
med plasttallrikar och blekta muggar
nedstuckna i ett tjockt lager salt eller
sand. Intill står en fåtölj klädd i koskinn
med finskor på benen. Du sätter dig i
den. På golvet mitt emot kryper en kera-
mikkatt ihop sig med glansiga ögon, redo
att fly*

*eller attackera i sin rädsla. Hela tiden
hörs bruset av röster omkring dig.*

*Mer fogskum, fler oformliga skulpturer!
Och en tejpad linje mellan en av dem
och en skulptur av kontrast: ett vitt moln
av papper över fötter av betong.*

*– Det är det stabila och det sköra. Så är
det alltid, det är något mänskligt i att ha
skörhet men det finns en ”normalitet” det
ska passa in i säger Marie. På väggarna
hänger plywood-tavlor över ingenting,
bara färger, en per tavla. Snirkligt skrivet
på en vägg: ”Det normala gör mig sjuk”.*

Konstnär på sjukhus

Under 2015 och 2016 ingick Marie i ett projekt berättar hon. Gävle sjukhus psykosavdelning skulle byggas om och hon anställdes som konstnär för att hitta sätt att skapa förståelse för verksamheten och platsen så byggnationen skulle bli så bra som möjligt för de som får vård eller jobbar där.

– Jag valde att synliggöra patientrollen och personalrollen. Först var jag patient i 24 timmar, sedan personal i ett dygn, säger hon och förtydligar att alla på avdelningen kände till hennes projekt från början.

Att veta hur det är att vara patient eller anställd på riktigt kunde hon självklart inte, men hon skrev ned allt hon såg, hörde och kände i sin dagbok. Hur den dåliga akustiken fick nycklar att skramla högt. Det ständiga bruset från fläkten. Bristen på något att göra, känslan av utsatthet och utanförskap på ”fel” sida om normaliteten. Det är dagboken hon läser

foto M Bondeson

ur i utställningens högtalare.

Undermedveten känsla

*Du ser dig omkring. Förutom dagboken
som ligger i tryckt version på piedestaler,
en ljudinspelning om projektet och ett
litet fotografi på Maries rum under den
korta patienttiden är det inte mycket
som berättar om projektet i sig. Marie
håller med, utställningen är ett sidopro-
jekt. Ett försök att fånga en undermedve-
ten*

*känsla, skevheten på gränsen till vad
som anses normalt. Ett drömlandskap,
en verklighet, något så begripligt att det
inte går att greppa.*

*– Jag ser utställningen som en trigger,
så vi kan prata om vad som är konstigt,
vad som är fiktion och vad som är verk-
lighet. Hela psykvården är som en elefant
i samhällsrummet, säger Marie och lyfter
fram symboliken i sina vaxeleanter,
gömda under glaskupor som en lek med
Sylvia Plaths boktitel Glaskupan.*

*Mitt på dagen den 18 februari är Marie
på plats i Nemeshallen. Då är alla väl-
komna att ställa frågor och höra henne
berätta om projektet och utställningen.
Utställningen pågår till den 25 februari.*

*Anna Mattisson
031- 98 50 65
anna@harrydaposten.se*

Björn skriver

En februarilördag när vädergudarna inte riktigt kan komma överens om det ska vara solsken eller ösregn besöker jag Marie Bondesons utställning Elefanten i rummet på Mölnlycke kulturhus. Utställningen tar avstamp i Bondesons vistelse som konstnär på en psykosavdelning vid Gävle sjukhus, inom ramen för ett så kallat Artist in Hospital-projekt. Bondeson närmade sig uppdraget genom att iklä sig rollen som patient under 24 timmar och därefter som personal i 24 timmar. Erfarenheterna finns beskrivna i boken med samma namn som utställningen jag nu besöker.

En centralt placerad cirkel av objekt på golvet tycks utgöra utställningens kärna. En 60-talsfåtölj med vita lackskor utstrålar ohälsosamt stort självförtroende och framstår nästan som en playboykaraktär. Mitt emot hukar sig en porslinskatt med livrädda stirrande indigoblå ögon. Tre resväskor, även de från en svunnen tid, kompletterar cir-

keln. Vem är det som är på väg? Och vart? Ur en av resväskorna reser sig ett atombombssvampmoln. Här finns också en picknickväska från förr. Dess färgglada plastservice är fastspänd med läderremmar. Det märkliga är att hela väskan är full med salt. ”Är det lithium?”, undrar jag, efter att redan ha associerat läderremmarna med psykiatrins bältesläggningar.

Till saken hör att inlästa subjektiva observationer från psykvården tränger sig på var jag än befinner mig i lokalen. Lågmälda röster från stetoskopsbehängda högtalare färdas ut i rummet och blandas med ventilationens envisa sus. Jag får höra om inträdandet i en inlåst värld, där identiteten långsamt försvinner när man byter om till sjukhusets kläder. Jag får höra om hur integriteten går förlorad. ”Toadörren har inget lås. Det är av säkerhetsskäl, för att jag inte ska göra något dumt”. Jag får höra om ”roller som vi har, roller som vi tar”. De som befolkar denna inlås-

ta värld liknas vid föräldrar och barn. Patienterna är barn och personalen är föräldrar, förmyndare, som ”ser till att vi äter, sover och stannar här”. Den inlästa rösten sammanfattar: ”Tillvaron på psyket handlar om väntan och kemi”.

Det finns mycket att upptäcka här. På en av väggarna har någon med omsorgsfull skolskrivstil skrivit ”normalitetens makt är sjukt stor”. Kvadratiska tavlor, till synes monokroma, tycks dölja något bakom alla transparenta färglager. Det är så många lager att motivet för länge sedan försvunnit, om det ens någonsin var där. Knytnävsstora vaxeleanter i glaskupor tycks övervaka utställningen från hyllor och piedestaler längs utställningslokalens väggar. En av vaxeleanterna sitter istället oskyddad, uppflugen på en gummihammare, i en

pose som endast ett litet barn kan inta.
Det är omöjligt att avgöra om det är
blygsel, skam eller stolthet, tillfredstäl-
lelse och tillit som döljer sig där bakom.
På en annan liten hylla upptäcker jag en
omkullvält dockskåpsmöbel, som vitt-
nar om något våldsamt som skett innan
jag kommit hit.

På väg ut stannar jag åter till vid resväs-
korna. Den här gången undrar jag inte
längre vem det är som ska ut och resa.
Nu ser jag istället spår av utrensning-
en efter en hoarder. Vräkning. Fan, det
skulle ha kunnat vara jag. Alla har vi
någon form av bagage att släpa på.

Björn Perborg

normalitetens makt är sjukt stark

**UTSTÄLLNINGEN BASERAR SIG
PÅ UPPLEVELSERNA FRÅN
ARTIST IN HOSPITALUPPDRA
G I PSYKOSVÅRDEN PÅ GÄVLE SJUKHUS
2015**

**BOKEN KAN BESTÄLLAS.
KONTAKT:
BONDESONMARIE@GMAIL.COM**

*All foto: Gustavo Perillo
(där inget annat anges)*

ELEFANT
OO

EN
CH JAG